

epile

napadi, Jacksonova epilepsija i → *epilepsija temporalnog režnja*). Za razliku od ranijeg shvaćanja da je riječ o tajanstvenoj, neizlječivoj bolesti („sveta bolest”), suvremena je medicina omogućila bolje razumijevanje patoloških mehanizama i racionalnu terapiju epilepsije. Simptomi i liječenje opisani su u natuknicama o pojedinoj vrsti epilepsije.

epilepsija, alkoholna → *alkoholna epilepsija*

epilepsija temporalnog režnja (*psihomotorna epilepsija*), razmjerno čest oblik epilepsije, i u djece i u odraslih, katkad kombinirana s napadima *grand mala*, zauzima posebno mjesto među fokalnim (parcijalnim) epilepsijama. Vrlo malene lezije, stečene u toku porođaja ili kasnije u životu, upalne promjene mozga ili vaskularne promjene ali i neoplazme i razni ožiljci, mogu djelovati iritacijski. Zbog funkcija temporalnog režnja, ali i veza s frontalnim i okcipitalnim režnjem, ti napadajti imaju veoma često složene i miješane simptome, među koje pripadaju: a) *senzorni*: napadajti vrtoglavice, mikropsije ili makropsije, olfaktorne krize, kompleksne vizualne halucinacije i dr.; b) *autonomni (viscerálni)*: lupanje srca, mučnina, povraćanje, poremećaji sfinktera, promijenjeni spolni osjeti; c) *kompleksni motorni*: tzv. motorni automatizmi (mljackanje, gutanje, lizanje usnica) i kompleksni oblici motornih stereotipija; d) *psihički i psihomotorni*: prisilno mišljenje, doživljavanje kao u snu („*dreamy states*”), doživljavanje da se ono što se upravo zbiva već jednom doživjelo (franc. „*déjà vu*” = već viđeno) ili da se poznatu okolinu i osobbe ne prepoznaće (franc. „*jamais vu*” = nikad viđeno), uz različite afektivne poremećaje, tjeskobu, strah i dr. Ovamo spadaju i *epileptična sumračna stanja*, koja mogu biti predmet forenzičnog vještačenja. Liječenje: → *antiepileptici*.

epileptični napadaj, veliki → *grand mal*

epiloja → *tuberzna skleroza*

epinefrin → *adrenalin*

epiphysitis → *osteohondroza*

episkleritis (*episcleritis*), upalna infiltracija tkiva između spojnica i bjeloočnice. Pojavljuje se kao crvenkasti, bolno osjetljiv čvorac (nodozni e.), prate ga cilijarna i episkleralna injekcija, spojnica iznad njega je pomicna, a podražajni su znakovi (epifora, fotofobija) slabije izraženi. Drugi je oblik u obliku upale jednog episkleralnog sektora, koji periodički recidivira mijenjajući često lokaciju (episcleritis periodica fugax), bezbolan je, a smatra se alergijskom reakcijom. Najdjelotvornije je liječenje kortikosteroидnim preparatima. (v. str. XII)

epispadija (*epispadia*), blaži oblik izostanka prednjeg spajanja mezodermnog zametka (→ *ekstrofija mokraćnog mjeđura*). Osim u najblažim slučajevima, vrat mjeđura i simfiza samo su rudimentarno spojeni, dok je čitava uretra rastvorena između razdvojenih kavernoznih tijela. Bolesnik je, uz rijetke iznimke, inkontinentan. Kirurška rekonstrukcija je teška, ali moguća, pogotovo ako uspije rekonstrukcija sustava sfinktera.

epistaksa (*epistaxis*), krvarenje iz nosa. Vaskularizacija sluznice nosa je vrlo obimna. U prednjem

donjem dijelu nosne pregrade postoji pleksus arteriola i venula (locus Kiesselbachii). Uzroci: lokalni (venektazije Kiesselbachova pleksusa, trauma, upale i maligni tumori), i opći (hipertonija, bolesti kardiovaskularnog sustava), bolesti hemopoetičnog sustava, dječje zarazne bolesti i infekcije dišne sluznice, te niz drugih faktora. E. može biti vrlo žestoka i dramatična. Zaustavlja se prednjom i stražnjom tamponadom nosne šupljine uz otklanjanje uzročnih faktora.

epistrofeus (*epistropheus, axis*), II. vratni kralješak. Ima uspravni nastavak (dens epistrophei), koji se uzglobljava s prednjim lukom atlasa.

epistropheus → *epistrofeus*

epitalamus (*epithalamus*), stražnji dio međumozga, a čine ga corpus pineale, snop vlakana koji dolazi iz njušnih centara (stria medullaris) i trigonum habenulae u kojem su smještene istoimene jezgre.

epitel → *epitelno tkivo*

epiteliom (*epithelioma*), bilo koji tumor epitela koji oblaže unutarnje i vanjske površine tijela; prijašnji naziv za zloćudni tumor (karcinom), danas se rijetko upotrebljava i označava benigni tumor.

epitelizacija, 1. reparacijsko stvaranje epitela kod cijeljenja rane počevši od neoštetećenih rubnih dijelova rane; 2. kirurška transplantacija epitela.

epitelna tjelešća → *paratireoidne žlijezde*

epitelni cilindri → *cilindri, mokračni*

epitelno tkivo (epitel), vrsta tkiva za koju je karakterističan zatvoreni smještaj stanica: prostor među njima smanjen je na uske procijepce (oko 20 nm) ispunjene malenom količinom amorfne međustanične („cementne”) tvari i premošćene međustaničnim spojevima. Taj zgušnuti smještaj epitelnih stanica uzrokuje njihovo međusobno oblikovanje (poliedrične su a plohe su im fasetrirane). Osim u nekim endokriničnim žlijezdama, gdje čine nepravilne trodimenijske nakupine, epitelne stanice su smještene u slojevima i zbog toga izrazito bipolarno

Jednoslojni pločasti epitel

Višeslojni pločasti epitel

Kubični epitel

Cilindrični epitel

Mnogoslojni cilindrični epitel

Prijelazni epitel
na stegnutoj podlozi

Prijelazni epitel
na rastegnutoj podlozi

Epitelno tkivo

diferencirane. E. t. je avaskularno. U organima koje izgrađuje (parenhimi organi), hrani se difuzijom iz kapilarne mreže u vezivnom dijelu organa (stroma). Vijek trajanja epitelnih stanica je kratak (3 dana u crijevu, 30 dana u epidermisu), pa je sposobnost regeneracije dobro izražena (više u pokrovnom nego u žlezdanom epitelu). Jednoslojni epitel regenerira proliferacijom stanica u posebnim područjima (želučane jamice, Lieberkühnove kripte), a višeslojni i višesredni diobama bazalnih stanica (epidermis). E. t. je prvo i osnovno tkivo; javlja se u najranijim stadijima embrionskog razvijanja (zametni listići, prasegmenti) i iz njega se razviju sva ostala tkiva. Potječe od svih triju zametnih listića: ektoderma (epidermis, usna šupljina), endoderma (probavni sustav) i mezoderma (krvožilni i urogenitalni sustav). Tijekom razvijanja epitel može poprimiti atipične oblike: mezenhimski (timus: epithelio-retikulske stanice, zubni vrč: caklinска pulpa) ili bude sasvim atipičan (lećne nitи). Postoje i prijelazni oblici prema drugim vrstama stanica (epitelidne i mioepitelne stanice). E. t. obavlja u tijelu različite funkcije: pokrivanje slobodnih površina, apsorpcija, sekrecija, ekskrecija, transport tvari, difuzija plinova, transport površinske sluzi cilijama, apsorpcija svjetlosti pigmentom, primanje podrazaja, podloga osjetnim i spolnim stanicama. Epitel s najvećim brojem funkcija je sincitiotroblast na površini korionskih resica posteljice. Podjela prema funkciji: pokrovni, žlezdani i osjetni epitel.

epiteloidne stanice, stanice koje najčešće pripadaju vezivnom tkivu ali su promjenom veličine, oblika, međusobna prostornog odnosa, sastava citoplazme i funkcije postale slične epitelnim stanicama (npr. stanice teke interne jajnog folikula, deciduale stanice). → *mioepitelne stanice*

epiteza, proteza lica kojoj je svrha da kozmetski nadomjesti defekte lica, nosa, očne šupljine, ušne školjke i sl. Najpovoljniji materijal za izradu je mehanički akrilat, a miješanjem boja postiže se veća prirodnost. E. može biti privremeno ili trajno rješenje, ali je bolje trajno rješavanje živim plastičnim materijalom (plastične operacije).

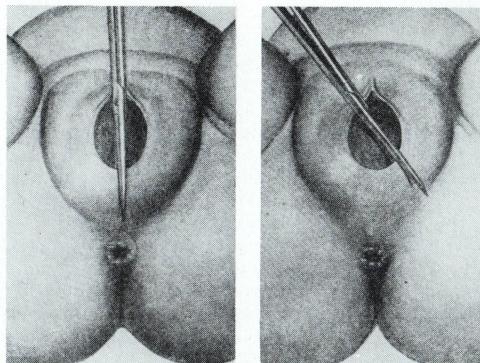
epithelioma calcificans Malherbe → *pilomatriksom*

epithelioma contagiosum → *molusk*

epitop (*antigenska determinanta*), dio antigenske molekule što ga imunološki sustav prepoznaže kao tuđ; e. je odgovoran za specifičnost reakcije između antigaena i protutijela. Broj epitopa ovisi o veličini antigenske molekule (ovalalbumin ima 5, a hemocijanin 75 epitopa). Veličina epitopa kod ugljikohidratnih antigena iznosi oko 6 monosaharidnih jedinica a kod proteina 10–20 aminokiselina. Specifičnost epitopa određena je slijedom osnovnih gradevnih jedinica (npr. aminokiselina), ali i njihovom prostornom konfiguracijom.

epitrichium → *periderm*

epiziotomija, urez medice nožem ili škarama koji se izvodi u drugoj porodajnoj dobi, radi proširenja izlaznog dijela porodajnog kanala. Epiziotomjom se sprečavaju oštećenja medice i mišićnog dna zdjelice koja bi kasnije dovele do spuštanja unutrašnjih spol-

Epiziotomija

Lijevo: medijana, desno: lateralna

nih organa. Prema mjestu gdje se urez izvodi, razlikuje se središnja i postranična e. Ova potonja, ako je obimnija, kao pri vaginalnom operacijskom dovršenju porodaja, naziva se *perineovaginalnom incizijom*.

epizootija, nagaо porast oboljenja među životinjama određena područja unutar kratkog vremena. Kako su mnoge zarazne bolesti zajedničke ljudima i životinjama (*zoonoze* ili bolje *antropozoonoze*), pojava tih bolesti, osobito u obliku epizootije, važna je za epidemiologiju jer se često prenose i na ljudje.

eponihij (*eponychium*), orožnjeni sloj epidermisa fetus koji u razvoju nokta pokriva ploču nokta, a potkraj trudnoće, kada nokat preraste vršak prsta, smanji se na usko područje neposredno uz stražnji konkavni rub kože.

eponim, naziv izведен prema imenu osobe ili zemljopisnom nazivu (Malpighievo tjelešće, Tay-Sachsova bolest, Philadelphia-kromosom).

eponychium → *eponihij*

epoprostenol → *prostaciklin*

epsilon-aminokapronska kiselina → *antifibrinolitički*

Epstein-Barrov virus (*EB-virus*), spada u skupinu velikih DNA-virusa s kubičnim omotačem. DNA ima dva lanca, a proteinski sloj je ikozaedarski simetričan. Pripada porodici *Herpesviridae*, rod *Herpesvirus*. Osjetljiv je na eter. Uzrokuje, uglavnom, infekcionalnu mononukleozu i supklinička oboljenja djece i omladine praćena serokonverzijom na EB-virus. Povezan je i s Burkittovim limfomom, nazofaringealnim karcinomom i nekim limfomima u imunosuprimiranih i imunodeficijentnih osoba. Može se umnažati u kulturnama ljudskih stanica. Prenosi se s osobama na osobu oralno-faringealnim putem preko sline, ali i transfuzijom krvi.

Epsteinova bolest (*Epsteinovi biseri*), male bjelkasto-žućkaste mase smještene s obje strane rafe tvrdog nepeca u novorođenčeta.

epulis, benigni tumor gingive: *e. congenita*, prirođeni benigni tumor, lokaliziran u području sjekutića, histiocitnog podrijetla: *e. fibromatosa*, izrasta iz